

Bölüm 5

SITMADA SARILIK

Duru MISTANOĞLU ÖZATAĞ¹

GİRİŞ

Sıtma antik çağlardan beri bilinen, dünyada binlerce yıldır insanları etkilemesi, mağdur etmesi ve etmeye de devam etmesiyle bilinen bir hastalıktır. Başta tropikal ve subtropikal ülkeler olmak üzere tüm dünyayı etkileyen önemli bir enfeksiyon hastalığıdır. Anofel cinsi dişi sivrisineklerin ısırması ile insanlara bulaşan sıtma, nöbetler halinde yükselen ateş, anemi ve splenomegali ile karakterizedir. Parazitlerin ilaçlara karşı direnç geliştirmesi, iklim ve çevresel değişiklikler, nüfus ve nüfus hareketliliklerindeki artışlar nedeniyle günümüzde de önemini koruyan bir halk sağlığı sorunudur (1,2,3).

ETKEN VE EPİDEMİYOLOJİ

Günümüzde hastalık yapan beş plazmodyum türü olduğu kabul edilmektedir. Bunlardan en ciddi seyreden ve en yaygın olanı *P.falciparum*'dur. *P.vivax*'da Afrika dışında oldukça yaygındır ancak daha hafif seyretmektedir. *P.malariae* ve *P.ovale* fazla yağın olmayan ve daha hafif seyreden türlerdir. Son yıllarda insanlarda hastalık yapan Güneydoğu Asya'da maymunları sokan sivrisineklerden bulaşan *P. knowlesi*, insanları enfekte edebilen beşinci bir tür olarak bildirildi ve bazen sarılık, karaciğer fonksiyon bozukluğu ve akut böbrek hasarı gibi ciddi belirtilere de neden olmaktadır (3,4,5).

Sıtma Afrika, Ortadoğu, Hint alt kıtası, Güneydoğu Asya, Asya, Güney ve Orta Amerika ile Okyanusya'da endemiktir (2,5). Dünya Sağlık Örgütü'nün(DSÖ) 2018 yılında yayınladığı 2017 yılı Dünya Sıtma Raporuna göre yaklaşık 219 milyon sıtma olgusu bildirilmiştir(1). 2017'de 2010 yılına göre 20 milyondan daha az

¹ Doktor Öğretim Üyesi, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji AD, durumistan@gmail.com

raciğer hasarı yapabilmektedir. Bundan dolayı yeni çalışmalarda bunun üzerine de odaklanılmalıdır.

Tabii her şeyden önemlisi enfekte sivrisineğe maruz kalmamak ve kemoproflaksidir. Bu konularda gerekli önlemlerin alınması, korunma önlemleri ve prof-laksi hakkında eğitimler verilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Tekin Koruk S. (2017). Sıtma. A. Wilke Topçu, G. Söyletir, M. Doğanay M(Ed.), Enfeksiyon Hastalıkları ve Mikrobiyolojisi (4.baskı. s.887-904). İstanbul:Nobel Tıp Kitabevleri
2. Dündar İH. (2002). Sıtma(Malarya-Paludium-Plasmodiasis). A. Wilke Topçu, G. Söyletir, M. Doğanay(Ed.), Enfeksiyon Hastalıkları ve Mikrobiyolojisi(2.baskı, s.659-676-1077). İstanbul:- Nobel Tıp Kitabevleri
3. UpToDate(2019). Malaria: Epidemiology, prevention, and control. (30/07/2019 tarihinde https://www.uptodate.com/contents/malaria-epidemiology-prevention-and-control?search=malaria&source=search_result&selectedTitle=4~150&usage_type=default&display_rank=4 adresinden ulaşılmıştır).
4. Kim AY, Chung RT.(2016). Bacterial, Parasitic, and Fungal Infections of the Liver, Including Liver Abscesses. M.Feldman, LS Friedman, LJ Brandtnn(Eds), In Sleisenger and Fordtran's Gastrointestinal and Liver Disease: Pathophysiology, Diagnosis, Management(10th ed., p. 1374-1392). Philedelphia:Elsievier Saunders
5. Hoşoğlu S. (2016). Sıtma. H. Kurt, S. Gündeş, MF. Geyik(Ed.), Enfeksiyon Hastalıkları(2 baskı, s. 410-414). İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
6. World Health Organization (2018). World Malaria Report 2018. (29/07/2019 tarihinde <http://www.who.int/malaria/publications/world-malaria-report-2018/report/en/> adresinden ulaşılmıştır).
7. T.C Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistik Yıllığı 2017. (31.07.2019 tarihinde <https://www.saglik.gov.tr/TR,52696/saglik-istatistikleri-yilligi-2017-yayinlanmistir.html> adresinden ulaşılmıştır).
8. Mert A, Tabak F, Özaras R ve ark. Sıtma: Otuzüç Olgusu Değerlendirilmesi. Flora Dergisi. 2001;6(2);118-125.
9. Sönmez Tamer Z.G, Alkan M.Z. (2017). Plazmodium Türleri. A. Wilke Topçu, G. Söyletir, M. Doğanay M(Ed.), Enfeksiyon Hastalıkları ve Mikrobiyolojisi(4.baskı, s.2187-2200). İstanbul:- Nobel Tıp Kitabevleri
10. Hoffmanand SL, Campbell CC, White NJ. (2011). Malaria. M.Feldman, LS Friedman, LJ Brandt(Eds), In Tropical Infectious Diseases: Principles, Pathogens and Practice(3th ed., p. 646-675). Philedelphia:Elsievier Saunders
11. Fairhurst RM, Wellem TE.(2015). Malaria (Plazmodium Species). GL. Mandell, JE Bennett, R. Dolin (Eds), In Mandell, Douglas, and Bennett's Principles and Practice of Infectious Diseases (8th ed., p. 3070-3091). Newton: Churchill Livingstone
12. UpToDate(2019). Plazmodyum Life Cycle. (30/07/2019 tarihinde https://www.uptodate.com/contents/image?imageKey=ID%2F58397&topicKey=ID%2F5709&search=malaria&rank=1~150&source=see_link adresinden ulaşılmıştır).
13. UpToDate(2019). Pathogenesis of malaria. (30/07/2019 tarihinde https://www.uptodate.com/contents/pathogenesis-of-malaria?search=malaria%20pathogenesis&source=search_result&selectedTitle=1~150&usage_type=default&display_rank=1 adresinden ulaşılmıştır.)
14. Mıstık R. (2017). Sarılıklı Hastaya Yaklaşım. A. Wilke Topçu, G. Söyletir, M. Doğanay M(Ed.), Enfeksiyon Hastalıkları ve Mikrobiyolojisi(4.baskı, s.1072-1077). İstanbul:Nobel Tıp Kitabevleri
15. Lidofsky SD. (2016). Jaundice. M.Feldman, LS Friedman, LJ Brandtnn(Eds), Sleisenger and Fordtran's Gastrointestinal and Liver Disease: Pathophysiology, Diagnosis, Management(10th

- ed. p. 236-348). Philedelphia:Elsievier Saunders
16. UpToDate(2019). Clinical manifestations of malaria in nonpregnant adults and children. (30/07/2019 tarihinde https://www.uptodate.com/contents/clinical-manifestations-of-malaria-in-nonpregnant-adults-and-children?search=malaria&source=search_result&selectedTitle=1~150&usage_type=default&display_rank=1 adresinden ulaşılmıştır).
 17. Woodford J, Shanks GD, Griffin P, et al. The Dynamics of Liver Function Test Abnormalities after Malaria Infection: A Retrospective Observational Study. *The American Society of Tropical Medicine and Hygiene*. 2018;98(4): 1113-1119. doi: 10.4269/ajtmh.17-0754.
 18. Fazil A, Vernekar P.V, Geriani D, et al. Clinical profile and complication of malaria hepatopathy. *Journal of Infection and Public Health*. 2013; 6: 383-388. <https://doi.org/10.1016/j.jiph.2013.04.003>
 19. Asma U, Taufiq F, Khan W. Prevalence and Clinical Manifestations of Malaria in Aligarh, India. *.Korean Society for J Parasitology and Tropical Medicine*. 2014;52(6):621-629 doi: 10.3347/kjp.2014.52.6.621
 20. Gadia C.L.B, Manirakiza A, Tekpa G, et al. Identification of pathogens for differential diagnosis of fever with jaundice in the Central African Republic: a retrospective assessment, 2008–2010. *BMC Infectious Diseases* . 2017; 17:735-738. doi:10.1186/s12879-017-2840-8
 21. Kocagül Çelikbaş A, Ergönül Ö, Baykam N ve ark. Türkiye’de Sıtma ve 14 Yıllık Deneyimiz. *Mikrobiyoloji Bülteni*. 2006; 40:237-243
 22. Reuling IJ, Jong GM , Yapı XZ et al. Liver Injury in Uncomplicated Malaria is an Overlooked Phenomenon: An Observational Study. *EBioMedicine*. 2018;36:131–139. doi: 10.1016/j.ebiom.2018.09.018
 23. Silva-Pinto A, Ruas R, Almeida F, et al. Artemether–lumefantrine and liver enzyme abnormalities in non-severe Plasmodium falciparum malaria in returned travellers: a retrospective comparative study with quinine–doxycycline in a Portuguese centre. *Malaria Journal*. 2017;16:43-47. doi: 10.1186/s12936-017-1698-y
 24. Kochar DK, Agarwal P, Kochar SK. Hepatocyte dysfunction and hepatic encephalopathy in Plasmodium falciparum malaria. *QJM*. 2003;96(7):505-512.
 25. UpToDate(2019). Diagnosis of malaria.
 26. (30/07/2019 tarihinde https://www.uptodate.com/contents/diagnosis-of-malaria?search=malaria&source=search_result&selectedTitle=2~150&usage_type=default&display_rank=2 adresinden ulaşılmıştır).
 27. World Health Organization(2015). Guidelines for the treatment of malaria. 3rd ed, WHO, Geneva 2015 29/07/2019 tarihinde <https://www.who.int/malaria/publications/atoz/9789241549127/en/> adresinden ulaşılmıştır).
 28. Centers for Disease Control and prevention(CDC)(2013). Treatment of Malaria (Guidelines for Clinicians). (29/07/2019 tarihinde <https://www.cdc.gov/malaria/resources/pdf/clinicalguidance.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
 29. UpToDate(2019). Treatment of uncomplicated falciparum malaria in nonpregnant adults and children. (30/07/2019 tarihinde https://www.uptodate.com/contents/treatment-of-uncomplicated-falciparum-malaria-in-nonpregnant-adults-and-children?search=malaria&source=search_result&selectedTitle=3~150&usage_type=default&display_rank=3 adresinden ulaşılmıştır)